

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain ja tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain ja tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 98/2016 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Terhi Tulkki, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Janne Öberg, opetus- ja kulttuuriministeriö
- toimistopäällikkö Anja Nummijärvi, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- toimistopäällikkö Rainer Hiltunen, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- suunnittelija Milla Sandt, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- työmarkkinalakimies Anne Kiiski, Kuntatyönantajat
- erikoistutkija Tapio Bergholm, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Atte Rytönen, Suomen Yrittäjät ry
- pääsihteeri Juhani Kortteinen, Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta
- professori Johanna Niemi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtion työmarkkinalaitos
- Kirkon työmarkkinalaitos
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia ja tasa-arvovaltuutetusta annettua lakia. Tasa-arvolaisissa säädettyihin tasa-arvovaltuutetun toimivaltuuksiin lisättäisiin mahdollisuus ryhtyä toimenpiteisiin sovinnon aikaansaamiseksi osapuolten välillä tasa-arvolaisissa tarkoitettua syrjintää koskevissa asioissa. Sovinnon osapuolet yhdessä tai

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2016 vp

tasa-arvovaltuutettu osapuolten suostumuksella voisivat hakea yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta sovinnon vahvistamista. Lautakunta voisi vahvistaa saavutetun sovinnon.

Esitys parantaisi sukupuoleen perustuvaa syrjintää kokoneen oikeusturvaa vahvistamalla tasa-arvolain matalan kynnyksen oikeussuojakeinoja. Esitys myös yhdenmukaistaisi tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain oikeussuojakeinoja.

Tasa-arvovaltuutetusta annetussa laissa säädettyihin tasa-arvovaltuutetun tehtäviin lisättäisiin sovinnon edistämistä koskeva tehtävä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksellä esitetään muutettavaksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) sekä tasa-arvovaltuutetusta annettua lakia (1323/2014), millä mahdollistetaan toimenpiteet sovintoon pääsemiseksi sekä sen vahvistamiseksi syrjintäepäilyä koskevissa tilanteissa.

Hallituksen esityksessä ehdotettu muutos vahvistaa osapuolten oikeussuojaa tuomalla lainsäädäntöön matalan kynnyksen keinon ratkaista syrjintäepäilyt. Oikeudenkäyntiin verrattuna sovinto on edullinen ja nopea oikeusturvakeino. Esityksellä paitsi parannetaan oikeussuojan mahdollisuuksia myös yhtenäistetään tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) säännöksiä. Valiokunta on aikaisemmissa kannanotoissaan (mm. TyVM 11/2014 vp, TyVM 3/2005 vp ja TyVL 6/2010 vp) kiirehtinyt sovintoa koskevan lainmuutoksen valmistelua sekä tavoitellut tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain säännösten yhdenmukaistamista.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena, mutta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei ole käsitelty sovintomenettelyn toimimista opetuksessa ja koulutuksessa. Asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että muutosehdotus kohdistuu perusopetuslaissa tarkoitettuihin opetuksen järjestäjiin ja kouluihin muuta koulutusta rajoitetummin. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Sovintomenettely perusopetuslain mukaisessa opetuksessa

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka esityksessä ehdotettu sovinnon mahdollisuus on tarkoitettu koskemaan tasa-arvolain koko soveltamisalaa, sen käytännön merkitys on vähäisempi perusopetuslain (628/1998) mukaisessa opetuksessa kuin muussa opetuksessa ja koulutuksessa. Tämä johtuu siitä, että esitettyyn sovintomenettelyyn ryhtyminen ja siihen liittyvän mahdollisen korvauksen maksaminen ei välttämättä ole syrjintäepäilyn kohteena olevan opetuksen järjestäjän intressissä, koska sitä ei koske tasa-arvolain mukainen sanktio hyvityksen maksamisesta (11 §), jonka vaihtoehdoksi sovintomenettelyä tarkoitetaan. Kun opetuksen järjestäjällä ei

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2016 vp

ole hyvitysseuraamuksen uhkaa, sillä ei välttämättä ole kiinnostusta sopimiseen, johon voi liittyä rahamääräinen korvausvelvollisuus.

Se, että hyvitysmaksuvelvollisuus ei perusopetuksessa tule kyseeseen, perustuu tasa-arvolain 8 b §:ään (syrjintä oppilaitoksissa), jonka mukaan sitä ei sovelleta perusopetuslaissa tarkoitettuihin opetuksen järjestäjiin ja kouluihin. Mainittu rajausta merkitsee sitä, että myöskään hyvitysmaksua koskeva 11 § ei perusopetuksen järjestäjiä ja kouluja koske. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että 8 b §:ssä oleva viittaus 7 §:ään ja sen jälkeen oleva perusopetuksen poissulkeva rajausta aiheuttaa epäselvyyttä siitä, tuleeko 7 § perusopetuksessa sovellettavaksi vai ei.

Valiokunta toteaa, että tasa-arvolain 8 b §:ää vastaavaa rajausta ei ole yhdenvertaisuuslaissa, vaan sen mukaiseen hyvitykseen ovat samoin perustein oikeutetut niin perusopetuksen oppilaat kuin muun koulutuksen opiskelijat.

Saamansa asiantuntijaselvityksen perusteella valiokunta katsoo perustelluksi, että perusopetuslain mukaisessa opetuksessa olevien oppilaiden, sekä alaikäisten että aikuisten, syrjinnän suojan tason tulisi olla samanlainen kuin muussa koulutuksessa ja myös vastata yhdenvertaisuuslain säännöksiä. Näiden syiden vuoksi valiokunta pitää tarpeellisena tasa-arvolain 8 b §:n muuttamista siten, että siitä poistetaan perusopetusta koskeva soveltamisalan rajausta. Säännöksen muuttaminen valiokunnan ehdottamalla tavalla yhdenmukaistaa sovintomenettelyn merkityksen ja tasa-arvolain suojan tason eri koulutusmuodoissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 98/2016 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 98/2016 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2016 vp

Valiokunnan muutosehdotus

1.

Laki

naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 8 b §, 19 §:n otsikko ja 20 §, sellaisina kuin ne ovat, 8 b § laissa 232/2005 ja 19 §:n otsikko sekä 20 § laissa 1329/2014, sekä

lisätään 19 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1329/2014, uusi 4 momentti sekä 21 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1329/2014, uusi 5 momentti seuraavasti:

8 b §

Syrjintä oppilaitoksissa

Oppilaitoksen sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen menettelyä on pidettävä tässä laissa kiellettynä syrjintänä, jos henkilö asetetaan opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintusuoritusten arvioinnissa tai oppilaitoksen tai yhteisön muussa varsinaisessa toiminnassa sukupuolen perusteella muita epäedullisempaan asemaan taikka muutoin kohdellaan 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Tätä pykälää ei sovelleta perusopetuslaissa tarkoitettuihin opetuksen järjestäjiin ja kouluihin.

19 §

Ohjeiden ja neuvojen antaminen sekä sovinnon edistäminen

Tasa-arvovaltuutettu voi ryhtyä toimenpiteisiin sovinnon aikaansaamiseksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää koskevassa asiassa.

20 §

Asian saattaminen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi

Tasa-arvovaltuutettu tai työmarkkinoiden keskusjärjestö voi saattaa 7, 8, 8 a—8 e ja 14 §:n säännösten vastaista menettelyä koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi 21 §:ssä tarkoitettua menettelyä varten.

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2016 vp

Tasa-arvovaltuutettu voi saattaa 5 a ja 6 a §:n vastaista menettelyä koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi 21 §:n 4 momentissa tarkoitettua menettelyä varten.

Syrjintää koskevassa asiassa saavutetun sovinnon osapuolet yhdessä tai tasa-arvovaltuutettu osapuolten suostumuksella voivat hakea yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta sovinnon vahvistamista tässä laissa tarkoitettua syrjintää koskevassa asiassa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi ei kuitenkaan voida saattaa asiaa, joka koskee tasavallan presidentin, valtioneuvoston yleisistunnon, tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöelinten, valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimintaa. Eduskuntaa koskeva asia voidaan saattaa lautakunnan käsiteltäväksi vain, kun kysymys on eduskunnan tai sen toimielimen toiminnasta viranomaisena tai työnantajana.

Asian käsittelystä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa säädetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetussa laissa (1327/2014).

21 §

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivalta lainvastaisen menettelyn johdosta

---

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta vahvistaa osapuolten välisen sovinnon tässä laissa tarkoitettua syrjintää koskevassa asiassa, jollei sovinto ole lain vastainen tai selvästi kohtuuton taikka loukkaa sivullisen oikeutta. Sovinto, jonka lautakunta on vahvistanut, pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

2.

Laki

tasa-arvovaltuutetusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tasa-arvovaltuutetusta annetun lain (1328/2014) 2 §:n 4 kohta ja
lisätään 2 §:ään uusi 5 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2016 vp

2 §

Tasa-arvovaltuutetun tehtävät

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on:

-
- 4) seurata tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla;
  - 5) ryhtyä toimenpiteisiin sovinnon aikaansaamiseksi tasa-arvoissa tarkoitettua syrjintää koskevassa asiassa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

Helsingissä 4.10.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tarja Filatov sd
varapuheenjohtaja Heli Järvinen vihr
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Reijo Hongisto ps
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Leena Meri ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Eero Suutari kok
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Juhana Vartiainen kok
varajäsen Antero Laukkanen kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen